

**Vjekoslav Glavač: VEGETATIONSÖKOLOGIE - GRUND-
FRAGEN, AUFGABEN, METHODEN- Gustav Fischer, Jena,
Stuttgart, Lübeck, Ulm, 1996, (358 stranica, 147 slika i 36
tablica).**

Autor ovoga djela, Vjekoslav Glavač, nekadašnji je asistent na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a kasnije dugogodišnji sveučilišni profesor na Sveučilištu u Kasselu /SR Njemačka/. Godine 1959/60 boravi u Montpellieru na specijalizaciji iz fitocenologije kod Braun-Blanqueta, 1961. doktorira na Šumarskom fakultetu u Zagrebu, a 1963. odlazi u Švicarsku sa zadaćom, da pod vodstvom prof. H. Ellenberga dovrši životno djelo svoga učitelja, prerano preminulog prof. Ive Horvata o vegetaciji jugoistočne Europe.

Djelo je, kao što je mnogima dobro poznato, pod naslovom I. Horvat, V. Glavač i H. Ellenberg: *Vegetation Südosteuropas* objavljeno 1974. godine. U našem časopisu objavljen je i kratak prikaz (v. Acta Bot. Croat. 34 /1975: 212-213).

Uspješnim dovršenjem povjerene mu zadaće, V. Glavaču bio je otvoren put i široko polje u znanstvenoj i nastavničkoj djelatnosti. Godine 1966. preselio se u Saveznu Republiku Njemačku u Bonn-Bad Godesberg na Bundesanstalt für Vegetationskunde, Naturschutz und Landschaftspflege gdje uspješno nastavlja znanstveni rad. Godine 1971. habilitira se i dobiva "veniam legendi" na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Göttingenu. Uskoro zatim, godine 1972., kao već poznati i priznati znanstvenik pozvan je na Sveučilište u Kassel. Tamo, kao sveučilišni profesor ekologije i fitocenologije nastavlja vrlo uspješnu znanstvenu, stručnu i nastavničku djelatnost, a obavlja i različite funkcije kako na Sveučilištu tako i izvan (npr. kao UNO-ekspert za zaštitu prirode i dr.). Srcem je ipak uvijek u domovini, što dolazi do izražaja osobito početkom rata, kada se vrlo aktivno uključuje u borbu za međunarodno priznanje samostalnosti Republike Hrvatske. Godine 1993. odlazi u mirovinu.

Kao emeritirani sveučilišni profesor s pravom održavanja predavanja, ispita i vodstva doktoranata, nastavlja V. Glavač svestranu i uspješnu stručnu

i znanstvenu djelatnost, čemu je dokaz i djelo koje želimo ovdje ukratko prikazati. Ovaj uvod s podacima iz biografije autora smatram korisnim osobito za mlađe botaničare, što može potaknuti i na proučavanje mnogih drugih radova V. Glavača te bolje razumijevanje gledišta o različitim znanstvenim problemima u ekologiji.

U knjizi "Vegetationsökologie", koju je Glavač napisao u suradnji s W. Hakesom, naći će mnoge odgovore ne samo studenti dodiplomskog studija (u prvom redu ekologije i biologije, ali i agronomije i šumarstva) i postdiplomanti koji proučavaju ekologiju, već i mnogi stručnjaci koji se u istraživanjima ili u praksi susreću s potrebom poznavanja ekologije vegetacije.

Na osebujan način, drukčije nego što smo navikli čitati u srodnim knjigama, prikazani su osnovni problemi, zadaća i metode istraživanja vegetacije u odnosu prema staništu. U deset poglavlja vodi nas autor kroz problematiku ekologije vegetacije.

U uvodnom se poglavlju naglašava polarizacija dvaju različitih načina razmišljanja i istraživanja u biologiji. Prvo je redukcionističko, što se odražava u molekularnoj biologiji i genetičkom inženjerstvu, a drugo holističko, dolazi do izražaja osobito u ekološkim istraživanjima, što je usko povezano s globalnim problemima industrijskog društva (promjene klime, ozonske rupe, zakiseljavanje tla, onečišćenje voda, uništavanje šuma, smanjivanje biološke raznolikosti i dr.)

Naredno poglavlje posvećeno je definicijama i objašnjenju pojmova te smjerovima i programima vegetacijsko-ekoloških istraživanja. Pojam "Vegetationsökologie" (sin. Oekologische Vegetationskunde, Vegetation Ecology, Plant Community Ecology, Oekologische Pflanzensoziologie), u našoj terminologiji ekološka fitocenologija ili ekologija vegetacije odnosno ekologija biljnih zajednica, definira autor kao znanost koja se bavi istraživanjem vegetacije i njezina okoliša tj. proučava biljna zajednica/stanište-sisteme ili ukratko fitogecenoze, a spada u širi okvir sinbiologije.

Njemačke termine Pflanzengemeinschaft i Pflanzengesellschaft autor razlikuje sadržajno. Sinonimi za prvi označeni su Einzelbestand, Pflanzenbestand, Phytozönose, Assoziationsindividuum, individual plant community, što odgovara našem terminu vegetacijska sastojina (ili asocijacijski individuum), dok se pod drugim podrazumijeva biljna zajednica kao opći pojam (sin. Phytozönon, Assoziation, community unit).

U trećem poglavlju definira se pojam fitocenoze i objašnjava suština biljne zajednice, te opisuje čovjekov utjecaj na promjenu bogatstva flore i nastanak današnje vegetacije. Slikovito su prikazani kompleksni odnosi vegetacije i staništa kao i međusobni odnosi biljaka (konkurencija, amenzalizam, anabioza, alelopatija i dr.), a raspravljen je i problem kontinuuma i diskontinuuma u prostornom razgraničavanju zajednica.

Četvrto je poglavlje posvećeno prikazu istraživanja sustava biljna zajednica/stanište (Pflanzengemeinschaft/Standort-System), dok je najopsežnije peto

poglavlje posvećeno problemima klasifikacije i ordinacije biljnih zajednica. Kritički su obrađene klasične i suvremene, osobito numeričke metode obrade podataka. Ne umanjujući mogućnosti koje pružaju suvremene metode, često isticane kao "objektivne" s različitim kompjutorskim programskim paketima, autor argumentirano upozorava na subjektivnost istraživača koja dolazi do izražaja i pri takvoj obradi podataka, što se dakako odražava i na konačnu rezultat. Bilo bi stoga veoma korisno da to poglavlje, kao i literaturu na koju se u knjizi upućuje, dobro prouče znanstvenici, koji bez dovoljne kritičnosti forsiraju isključivo numeričke metode, s uvjerenjem da su jedino takve objektivne dok su metode klasične fitocenologije subjektivne.

Metode analize i interpretacije rezultata vegetacijsko-ekoloških istraživanja obrađene su na pedesetak stranica šestoga poglavlja, dok je sindinamika fitogeocenoza (sukcesije, klimaks, retrogresije, fluktuacije, fenologija) sadržaj narednoga poglavlja.

Na dvadesetak stranica osmoga poglavlja opisane su metode kartografskog prikaza vegetacije (karte realne vegetacije, potencijalne prirodne vegetacije, stanišne karte i dr.) te primjena karata, a u devetom poglavlju ukratko je izloženo značenje ekoloških spoznaja za praksu, osobito u prostornom planiranju krajolika i zaštiti prirode.

U završnom, desetom poglavlju, na devet je stranica "u natuknicama" kako kaže sam autor, prikazana povijest istraživanja ekologije vegetacije počevši od Teofrasta završno do H. Ellenberga.

Na kraju je knjige vrlo opsežan (čak 37 stranica) popis literature. To nedvojbeno povećava vrijednost ove i inače iznimno vrijedne knjige, jer se u tekstu pri obradi pojedinih poglavlja ili iznošenja različitih gledišta, upućuje na izvornu literaturu.

Sadržaj je knjige sažet, ali toliko "nabijen" činjenicama, ekološkim problemima, te kritičkim opaskama, da je za njezino "svladavanje" potrebno mnogo više vremena nego što bi se po opsegu teksta (oko 300 stranica) moglo pretpostaviti. Tekst je pisan lijepim, ali za one kojima njemački nije materinji jezik, nešto težim stilom od nekih sličnih priručnika ili udžbenika, što dakako u biti ne umanjuje vrijednost djela.

S uvjerenjem da će knjiga doživjeti mnoga izdanja, iskreno čestitamo autoru. Posebno nas veseli da V. Glavač priprema (kako mi je usmeno priopćio) novu knjigu iz opće ekologije na hrvatskom jeziku. To je također dokaz da je V. Glavač, premda tolike godine u tuđini, uvijek u srcu nosio vlastitu domovinu, a s matičnim Zagrebačkim sveučilištem, s kojega je "izrastao" ostao je u trajnoj vezi, te mu pripada veliko priznanje.

Ljudevit Iljanić